

Стребна О. В.

СОСТАВЛЯЮЩИЕ ГРАЖДАНСКОГО ВОСПИТАНИЯ
МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В ПЕДАГОГИКЕ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

В статье рассматривается аспект важных составляющих гражданского воспитания учащихся начальных классов в педагогическом наследии В. Сухомлинского. Подчеркивается, что категории гражданственности в ней принадлежит одно из важнейших мест, поскольку на ее основе формируется духовный и деятельностный мир личности, в том числе обучаемой. Подчеркивается, что гражданское воспитание младших школьников, по концепции В. Сухомлинского, содержит такие составляющие, как любовь к своему народу и интерес к его прошлому, уважение к родителям и старшим в семье, знание и уважение к родной культуре и языку, уважительное отношение к культурным ценностям и достижениям украинского народа, культ трудолюбия как незаменимой черты человеческой личности.

Ключевые слова: наследие В. Сухомлинского, гражданское воспитание, любовь к украинскому народу, уважение к матери, отцу, почитание родной культуры, уважительное отношение к достижениям украинского народа, культ трудолюбия.

Strebna O.V.

COMPONENTS OF CIVIC UPBRINGING OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN
IN PEDAGOGICS OF V.SUKHOMLINSKY

The article examines aspect of important components of civic upbringing of pupils of primary forms in pedagogical heritage of V. Sukhomlinsky. It is stressed that category of civic education occupied one of the most important places because on its base it was formed spiritual and active world of individuality, including pupils. It is analyzed in details notion civic outlook of the world, grounded by V. Sukhomlinsky and entered into scientific and pedagogical turn. It is exposed connection between category of civic education and process of civic upbringing of junior schoolchildren, which was successively carried out at Pavlyskiy secondary school with its basic moral constants. It is underlined that civic upbringing of junior schoolchildren according to conception of V. Sukhomlinsky had such components as love to Ukrainian people and interest to its past, respect to mother, father and to elder members of the family, knowledge and respect of native culture and language, respectful attitude to cultural heritage and achievements of Ukrainian people, cult of diligence as irreplaceable trait of man`s individuality. Particular attention is paid to «the program of good in man`s heart», that was worked out by outstanding pedagogue and was implement in the desire of a teacher to connect teaching material or out-of-class activity with the tasks of civic upbringing, forming of self-dependent thinking of pupils, involving of children into different kinds of creative activity. It is outlined perspectives of further researches in the mentioned sphere.

Keywords: heritage of V. Sukhomlinsky, civic upbringing, love to Ukrainian people, respect to mother, father, native culture, respectful attitude to achievements of Ukrainian people, cult of diligence.

УДК 37.091.4 Сухомлинський:[37.035:364.2:316.772.4]-053.2-053.8

Філімонова Т. В.*

ПОТРЕБА ЛЮДИНИ В ЛЮДИНІ У СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Статтю присвячено вивченню педагогічних ідей В. Сухомлинського про потреби людини в людині, виховання загальнолюдських духовних цінностей. Висвітлено найважливіші передумови формування в дитини таких цінностей, як потреба в людях, співчуття, доброзичливість, людяність, чуйність, повага, вміння вірити та любити іншу людину на основі гуманізму та педагогіки добра. Проаналізовано погляди педагога на виховання дітей у загальноосвітній школі – соціалізаційній суспільній інституції, яка багато в чому визначає подальший життєвий шлях особистості. Розкрито оригінальну виховну систему В. Сухомлинського, орієнтовану на Людину, яка була не тільки рівноправною з іншими, а й важливою складовою навчально-виховного процесу в Павлівській школі.

Ключові слова: дитина, виховання, потреби, людяність, педагогіка добра, гуманізм.

* © Філімонова Т. В.*

Виховання культури потреб особистості – одвічна проблема в педагогіці, в якій закладено різноманітні аспекти, як-то соціальний, психологічний, філософський тощо. Так, у соціальному середовищі кожна людина себе комфортно почуває тільки тоді, коли має стабільну, обґрунтовану та досить високу самооцінку, почуття власної гідності, які залежать від визнання й поваги з боку інших. Задоволення таких потреб викликає почуття впевненості в собі, своєї потрібності, цінності, визнання власних результатів діяльності.

У сучасній вітчизняній педагогічній науці існує плеяда знаних учених, науковців, педагогів, які понад 20 років досліджують і популяризують педагогічну спадщину видатного педагога Василя Сухомлинського (О. Савченко, О. Сухомлинська, О. Петренко, Л. Березівська, В. Федяєва, Т. Тоцька, В. Деркач та ін.).

Метою статті є висвітлення педагогічних ідей В. Сухомлинського щодо потреб людини в людині, формування в дитини таких цінностей, як людяність, любов до ближнього, співчуття, віра й повага тощо.

Педагогічна спадщина відомого вітчизняного педагога, гуманіста В. Сухомлинського нині має велике теоретичне та практичне значення. Сьогодні, коли відбуваються зміни в системі освіти, коли педагогічна наука шукає оптимальних шляхів вирішення складних завдань, одним з яких постає виховання гуманістичних цінностей у молодого покоління, закономірним є звернення до науково-практичного доробку великого педагога. В умовах радянського тоталітаризму та формалізму він створив власну оригінальну виховну систему, орієнтовану на Людину, яка була рівноправною з іншими, на її почуття, емоції, переживання, біль, Людину як найвищу цінність.

Справедливо педагогіку В. Сухомлинського називають гуманістичною, оскільки вона є джерелом розвитку теорії та практики національного виховання, де головне місце належить вихованню загальнолюдських духовних цінностей і потреб.

Завдяки багаторічній педагогічній діяльності вчений-педагог дійшов висновку, що є цінності, яким не можна навчити дитину одразу – вони мають розвиватися під час спілкування з найближчими людьми. На його думку, такі цінності утверджуються, міцніють або, на жаль, навпаки – атрофуються під впливом соціального середовища. Так, не можна в школі навчити дітей любити, якщо ця здатність не розвинулася в сім'ї, якщо дитина не бачить, як це – любити близьку людину. Саме тому важливою є батьківська любов до дитини, стосунки між матір'ю й батьком у родині, батьками та старшим поколінням. Ці складники – передумова виховання в дітей доброзичливості, чуйності, поваги, вміння любити іншу людину. Проте Василь Олександрович застерігав, що материнська й батьківська любов не має бути сліпою, а має виховувати в дитині справжню Людину, утверджувати віру в себе, у свої сили, захищати та водночас рухати вперед.

Важливо пам'ятати, що дитячий світ особливий. Це світ, де діти живуть своїми уявленнями про добро і зло, честь і безчестя, людську гідність і справедливість. У дітей власні критерії краси, своє вимірювання часу. Тому вкрай важливо, щоб саме з раннього віку виховувати в дитини людяність, доброту, лагідність, доброзичливість, піклування й хвилювання про красу навколишнього світу.

Потрібно дбати про те, щоб діти вирости турботливими людьми, щоб душевна праця відточувала сердечну чуйність, пробуджувала бажання робити добро, віддавати тепло своєї душі іншим людям і знаходити в цьому особисту радість. Василь Олександрович називав таку роботу «азбукою виховання людяності». Без вміння дитини відгукуватися думками, почуттями на все, що відбувається в навколишньому світі, без чуйності до людини не можлива гуманність. Батьки й учителі мають навчити дитину відчувати серцем і душею іншу людину, розуміти та поважати її інтереси, прагнення тощо. Своєю поведінкою, вчинками щодо іншої особи дитина засвідчує ставлення до неї, бо, за переконанням педагога, уміти жити в суспільстві – це означає вміти жертвувати своїми радіощами в ім'я благополуччя та спокою інших людей.

Робота в школі серед дітей не раз давала й самому педагогу «уроки педагогіки», як він сам їх називав, які закарбовувалися на все життя. Одним із таких прикладів, на думку вченого, була історія з дівчинкою Галею Козак, про яку написав педагог у статті «Фиолетовая хризантема». Історія про дівчинку з тонким, чутливим серцем, дівчинку, що страждала від самотності, якій потрібна була людина, яка їй повірила б, підтримала, стала справжнім другом, проявила чуйність і сердечну доброту. І такою людиною для Галі став її вчитель, педагог і товариш Василь Олександрович. «С того дня почалися мої багатолітні роздуми про неймовірно складне переплетення понять – віра, довіра, любов, обов'язок, відповідальність, вимогливість. Поступово передо мною відкривалася педагогічна мудрість: всі ці сторони складних духовних взаємовідносин педагога і його вихованців представляють собою лепестки одного і того ж квітка; подлинна краса в тому, що всі лепестки ростуть і благоухають; немає одного лепестка – немає і гармонії, немає краси, і нічим неможливо замінити відсутній лепесток». Для кожної дитини дуже важливо бути переконаною, що вона безмежно дорога їй потрібна іншій людині, людині, якій не байдуже, яка дитина, – зазначав В. Сухомлинський [7, с. 95].

Ось як описує павлівський учитель свою дружбу з маленькою дівчинкою: «Я відчував неодолиме дитяче бажання пережити, пережити радість від того, що він, маленький чоловік, потрібен і дорогий іншому чоловіку – дорослому, мудрому, пообіщавшому бути йому, дитині, найближчим в світі чоловіком. Маленькій дівчинці хотілося бути частинкою іншого чоловіка, хотілося бути впевненою в тому, що хтось в світі ніколи, ні на одне мить не забуває про неї» [7, с. 94].

Через багато років, коли Галя Козак стала дорослою людиною та мала вже свою сім'ю й дітей, за словами Василя Олександровича, вона так згадувала ті події: «Такое бывает единственный раз в жизни. По-моему, самое дорогое для человека – убедиться, что твоя вера в другого человека – это твоя надежда и опора. Без веры в человека невозможны ни счастье, ни любовь» [7, с. 98].

Стаття «Фиолетовая хризантема» викликала живий інтерес у читачів. Ми хочемо навести один із листів до Василя Олександровича, яких він отримував досить багато кожен день і на які завжди намагався відповісти.

Здравствуйте, учитель Сухомлинский!

Сегодня пришел журнал «Юность» с Вашей повестью «Фиолетовая хризантема». Вы там пишете о девочке Гале Козак. Ей повезло – она встретила такого человека, как Вы. Из Вашей повести видно, что именно Вы сделали первый шаг ей навстречу. А вот у меня с моей учительницей так не получается. Вообще-то я почти не похожа на Галю, да и моя семья не похожа на ее семью. У нас в семье все нормально, обо мне и думают, и заботятся. Особенно отец. Но именно ему-то я совсем и не доверяю. Маме я хоть рассказываю про наш класс, про школьные дела. Но о том, о чем я думаю, я им рассказывать не могу. Почему – я не знаю сама. А поговорить с кем-нибудь знаете как хочется! У нас есть очень хорошая учительница по химии. Плохо, что она не наша классная руководительница, наверное, плохо меня знает. А я поняла, что человек она очень хороший, просто замечательный человек. Она любит всех, именно всех своих учеников, и плохих и хороших. Может быть это и не так, но во всяком случае она никого не выделяет. А я просто не знаю, что мне делать. Как завоевать мне ее доверие? Наверное, это глупо, но я пыталась обратить на себя ее внимание. Специально опаздывала на уроки, читала на уроках книги. Я понимаю, что все это очень глупо, но что я могу сделать? Подойти к ней после уроков и сказать: «Я хочу, чтобы вы были моим другом?» Да и мне почему-то кажется, что это невозможно, чтобы пятнадцатилетний и тридцатипятилетний человек были друзьями. Я очень много об этом думала и все-таки решила, что это невозможно. Даже как-то противоестественно – чтобы взрослый человек доверял мне. Ведь при дружбе должно быть доверие с обеих сторон. А у Вас в повести так хорошо написано: «Я чувствовал неодолимо детское желание пережить, пережить радость оттого, что бы маленький человек, нужен и дорог другому человеку – взрослому,

мудрому, пообещавшему быть ему, ребенку, самым близким в мире человеком». Ну почему же она этого не чувствует??? <...>

Я сама не знаю, зачем я Вам пишу. Ведь ничего изменить нельзя. Только (если можно конечно) напечатайте эту повесть в «Учительской газете» или хотя бы слова, которые я здесь привела. Может быть, многие учителя кое-что поймут <...> [2, с. 8-9].

Чим благородніша доброта й віра в людину, тим більше зростає вимогливість дитини до себе, непримиренність до зла та неправди, «тем ярче в твоєї нетерпимості к злу питомец твой видит и чувствует твою подлинную любовь; чем больше ты отдаешь ему духовных сил, тем выше его требования к тебе», – стверджував Василь Олександрович [7, с. 94].

В. Сухомлинський намагався виховувати своїх учнів як людей великої душі, які насамперед люблять інших, адже вважав, що виховання любові до людей і турбота про них – це одне з найважливіших і благородніших завдань школи. Саме на таких засадах будувалася система взаємостосунків у колективі дітей, у стосунках з учителем, де зусилля спрямовувалися на піклування про товаришів, батьків – усіх тих, хто потребував підтримки й допомоги. «Нравственный опыт, приобретаемый в таких взаимоотношениях, является неисчерпаемым источником моральных достоинств – бескорыстной доброты, сердечной, искренней чуткости и отзывчивости», – стверджував педагог [4, с. 55-56].

Як тільки дитина переступає поріг школи, вона стає частиною великого учнівського колективу, життя, де існують свої правила, особливості, традиції. До кожного учня Василь Олександрович підходив індивідуально, до кожного прислухався, придивлявся, цікавився, якими ж духовними ниточками пов'язана дитина з рідними та близькими. «Нормальное нравственное развитие, гармония любви счастья и труда (а от этой гармонии, в сущности, зависит моральное здоровье человека), возможно только при том условии, если ребенок убежден: я кому-то очень, очень нужен. Я для кого-то безмерно дорог. Кто-то видит во мне смысл своей жизни. Но я кем-то очень, очень дорожу, без кого-то я не могу жить, кто-то и для меня безмерно дорог» [5].

Дитина хоче робити добро не для того, щоб почути похвалу, а тому, що творення добра для людей – це особисте щастя самої дитини, турбота про інших розвиває в неї чутливість до людських думок, радостей, лиха. Василь Олександрович був переконаний, що той, хто вміє віддавати частинку себе для щастя інших, не може бути байдужою людиною, не пройде повз чуже лихо, самотність, страждання. Саме творення радості для людей – це той перший вогник, що запалює в душі людини яскравий смолоскип совісті.

Якщо маленька дитина вірить іншій людині, якщо вдалося виховати в серці вихованця чуткість людської віри, людської довіри, то «этот маленький человек, требует – и требует очень строго и неумолимо, – чтобы и ты верил до конца ему и в него» [7, с. 98].

Ось іще один із листів до Василя Олександровича:

Здравствуйте, учитель!

Вам, наверное, многие пишут и просят совета, помощи. Вот и я пишу и жду совета, потому что верю: Вы меня поймете.

Мне идет семнадцатый год, я учусь на втором курсе Ивановского музучилища. Мне многие взрослые говорят, что я еще дитя несмышленое. А себе я иногда кажусь старушкой, у которой уже вся жизнь позади. Это потому, что я ничего не жду нового в жизни. Кажется, вся людская гадость мне известна – чего ж еще ждать? Я не хочу Вам жаловаться на «горькую судьбу», но так страшно жить без веры в прекрасное в людях и в жизни? У меня есть самая сокровенная мечта: стать писательницей, но я твердо знаю, что не стану ей, если не буду страстно любить эту жизнь, этих людей. Но разум не сможет родить в сердце любовь: сердцу не прикажешь. Я всеми силами души хочу научиться добру и мудрости, но самые первые учителя – отец и мать, и если они не научат этому, потом очень трудно

это воспитать в себе. Я не хочу, чтобы Вы подумали: «Ишь, недовольная какая!» Я видела и вижу вокруг и хороших людей, но что-то в моей душе отравлено, в ней больше неверия.

Я знаю, что слишком ношу со своими переживаниями, что так нельзя, что нужно заботиться о людях, а не о собственном благополучии, но знаю это умом, а не сердцем. У меня часто возникает гаденькая мысль, что я всех лучше, умнее, талантливее. Я знаю, что это ужасно, но она все же появляется.

Мне чужды человеческие страдания, которые я смогу обличить, человеческие беды, которые я смогу разделить. Моя душа уцербна.

Могу ли я быть человеком? Что мне сделать для этого?

Мне кажется, что если Вы мне ответите, то что-то изменится к лучшему... [1, с. 65].

І таких листів до педагога надходило дуже багато. Прагнути відповісти кожному адресату, Василь Олександрович намагався дати відповідь й у своїх працях. «Людина – найбільша цінність серед всіх цінностей світу», – стверджував педагог, вважаючи цей принцип одним із найголовніших у повсякденній виховній роботі [3, с. 10].

У любові до людей є й інші духовні начала. Любов і повага до людей спонукає до формування щастя та громадянської позиції. У любові до людей кожен утверджує себе як особистість, як громадянин, як син свого народу. Потреба в людині – це духовне начало людської любові. «Я не можу жити без почуття й усвідомлення того, що я комусь дорогий, що хтось бачить увесь сенс свого життя лише тому, що є на світі я», – вважав Василь Олександрович [9, с. 188].

У кожній дитині В. Сухомлинський намагався пробудити потребу в людині (теплоти, любові, відданості, турботи, віри), задовольнити її. Він був переконаний, що чим із більшою сердечністю й тактом задовольняється ця потреба, тим більше вона випробовується. «Это благородное человеческое желание – оно является идеалом настоящего педагога – имеет своей обратной стороной то, что мы называем ответственностью воспитываемого перед родителями и воспитателями или долгом, долженствованием» [7, с. 95].

Учитель мусить навчати дітей якомога рідше говорити про добро та честь, про чутливість і сердечність, важливо, щоб діти були просто добрими й чесними, чутливими й сердечними. Чуйність і сердечна доброта дитини розпочинається зі співчуття до всього живого, піклування, хвилювання за близьких, друзів. Саме з турботи про іншу людину, про квітку чи деревце, про пташку починається виховання доброти й людяності. Справжнє піклування вихователя про долю дитини має розпочинатися тоді, коли дитина вкладає часточку своїх духовних сил в іншу людину, коли найвищим щастям для неї є турбота про щастя іншої особи. Дитина має усвідомити, що в світі є люди слабші, які потребують співчуття та уваги, що спонукатиме її стати захисником їх життя, щастя, спокою.

З перших днів перебування дітей у школі Василь Олександрович намагався зробити так, щоб уже в першокласників були маленькі друзі – дошкільники, щоб маленька дитина вела за руку свого молодшого приятеля, почувала себе старшою, сильнішою, мудрішою й досвідченішою і найголовніше – стала відповідальною за життя та щастя свого товариша [6].

Часто дитина чує такі вирази: «жити для людей», «любити людей». Василь Олександрович радив і вчителям, і батькам задуматися над ними. Який зміст ми вкладаємо в них? «Жити для людей – це означає бути справжнім сином, справжньою донькою своїх батьків. Уміти жити для людей. Це вміння набувається за підручником багатоголіткової мудрості, народної моралі, досвіду багатьох поколінь. Уміти читати цей підручник, думати над ним» [9, с. 212]. Бути справжньою людиною – це означає віддавати сили своєї душі в ім'я того, щоб люди були красивішими, духовно багатшими, щоб у кожній людині залишилося щось хороше від тебе, від твоєї душі [9, с. 188].

Основою виховної концепції Василя Сухомлинського і створеної ним педагогічної системи є принцип гуманізму. Послідовний мислитель і вчитель-творець створив

оригінальну педагогічну систему, яка була побудована на міцній психологічній базі, що передбачала врахування індивідуальних особливостей дитини, її здібностей, інтересів і потреб. Одне з головних місць у системі педагога займало виховання культури потреб дитини, взаємин з людьми, природою, ставлення дитини до самої себе тощо. І сьогодні наукова і педагогічна спадщина Василя Олександровича, його надбання є живильним джерелом для науковців, педагогів, батьків, громадськості і слугують у справі розбудови національної освіти в Україні.

На сучасному етапі провідні ідеї В. Сухомлинського широко використовуються у практиці загальноосвітньої школи, у розробленні нових програм і моделей розвитку національної освіти. Перспективи подальших розвідок пов'язані з вивченням педагогічної спадщини педагога-новатора в контексті розвитку духовних потреб учнівської молоді.

Література:

1. Листи до Сухомлинського В. О. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 5097, оп. 1, сп. 1089, арк. 65.
2. Листи до Сухомлинського В. О. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 5097, оп. 1, сп. 1091, арк. 8.
3. Сухомлинский В. А. Возвышайте человека. Что же такое школа? / Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 5097, оп. 1, сп. 800, 20 арк.
4. Сухомлинский В. А. Верьте в человека / В. А. Сухомлинский. – М. : Молодая гвардия, 1960. – 112 с.
5. Сухомлинский В. А. У чистого родника / В. А. Сухомлинский // Комсом. правда. – 1970. – 7 июня.
6. Сухомлинський В. О. Сад для людей: (Виховання моральних якостей) / В. О. Сухомлинський // Рад. Україна. – 1963. – 20 березня.
7. Сухомлинский В. А. Фиолетовая хризантема / В. А. Сухомлинский // Юность. – 1970. – № 1. – С. 92-99.
8. Сухомлинський В. О. Ставлення до батьків, рідних, близьких / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 2. – С. 201-220.
9. Сухомлинський В. О. Ставлення до людей і обов'язок перед ними / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 2. – С. 184-200.

Филимонова Т. В.

ПОТРЕБНОСТЬ ЧЕЛОВЕКА В ЧЕЛОВЕКЕ В НАСЛЕДИИ В. СУХОМЛИНСКОГО

Статья посвящена изучению педагогических идей В. Сухомлинского о потребностях человека в человеке, воспитании общечеловеческих духовных ценностей. Отражены важнейшие предпосылки формирования у ребенка таких ценностей, как потребность в людях, сочувствие, доброжелательность, человечность, чуткость, уважение, умение верить и любить другого человека. Проанализированы взгляды педагога на воспитание детей в общеобразовательной школе – социализирующей общественной институции, которая во многом определяет дальнейший жизненный путь личности. Раскрыта оригинальная воспитательная система В. Сухомлинского, ориентированная на Человека, которая не только равноправна с другими, но и была важной составляющей учебно-воспитательного процесса в Павлышской школе.

Ключевые слова: ребенок, потребность, человечность, вера, педагогика добра, гуманизм.

Filimonova T.V.

NEED MAN IN MAN IN THE HERITAGE OF V. SUKHOMLINSKIY

The article is devoted to the study of V. Sukhomlynskiy's pedagogical ideas concerning one man's need for another man, promotion of universal spiritual values. The most important preconditions for the forming of a child's values such as one man's need for another man, sympathy, benevolence, responsiveness, respect and love toward another person are described.

It is analyzed the outlook of pedagogue to upbringing of children at general educational school –

socializing public institution that determines further period of life activity of personality in his (her) great achievements.

Pedagogical heritage of outstanding teacher, humanist V. Sukhomlynskiy has a large theoretical and practical value nowadays. Today, when we see rapid changes in the system of education, when pedagogical science searches optimal ways of decision of difficult tasks, one of humanistic value appears for young generation, and this value we can observe in theory and practice of V. O. Sukhomlynskiy.

In reality the pedagogy of V. O. Sukhomlynskiy is a humanistic one, as it is the source of development of theory and practice of national education and upbringing, where the main place belongs to education of common to all mankind spiritual values and necessities.

Expansion of the original educational system of V. Sukhomlynskiy is focused on a man who wants not only to be equal with others, but also who wants to play an important part in the educational process at Pavlyshs'ka school.

Keywords: child, need, humanity, faith, pedagogy of kindness, humanism.

УДК 159.923.2

Швецова І. В.*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОТРЕБ У ЗОВНІШНЬО РЕАЛІЗОВАНУ ПОВЕДІНКУ ОСОБИСТОСТІ

У статті висвітлено значення виховання для процесу формування особистості та здійснено аналіз основних досліджень, в яких започатковано розв'язання проблеми виховання культури потреб особистості. Проаналізовано потребнісно-інформаційну концепцію особистості та розглянуто основні аспекти трансформації потреб у зовнішньо реалізовану поведінку особистості. Розкрито значення інформаційної теорії емоцій відповідно до проблеми індивідуальних відмінностей та висвітлено її основні положення. Схарактеризовано виховні впливи, що випливають з потребнісно-інформаційного підходу до проблеми людської індивідуальності. Установлено, що безпосередніми «трансформаторами» структури потреб є позитивні емоції, а вони у свою чергу пов'язані з успішним задоволенням цих потреб.

Ключові слова: потреби, виховання культури потреб, позитивні емоції.

Зміцнення української держави потребує виховання свідомого громадянина. Особливого значення набуває науково обгрунтоване вирішення виховних завдань, а саме: формування особистості, яка здатна досягти такого рівня розвитку, який дозволяє вважати її носієм свідомості та самосвідомості, здатною до свідомого суспільного вибору; формування особистості як найвищої цінності суспільства; виховання високих моральних якостей та збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу.

Подальше вдосконалення суспільства все більш безпосередньо залежить від людини, її особистісних якостей, свідомої діяльності. А в основі спонукальних сил будь-якої діяльності є потреби, і тому, формуючи культуру потреб особистості, суб'єкт виховання розвиває тим самим стійку спрямованість діяльності особистості. Виховання потреб у цьому сенсі становить собою основу виховання особистості.

Носієм культури в сучасній школі має бути педагог нової формації – особистість, яка поєднує в собі інтелігентність, моральні якості, високий професійний рівень. Перед педагогом постає завдання виховання дітей на загальнолюдських цінностях, які сприяють утвердженню в свідомості, чуттєвої і вольовій сферах людини ідеалів добра, совісті, справедливості, людяності, гідності та розвитку в дітей індивідуальних здібностей і таланту.

У ході виховного процесу, спрямованого на формування особистості, важливим є вплив на її свідомість через знання, погляди, переконання, які стимулюють учинки вихованця; формування моральної впевненості в суспільній необхідності та готовність

* © Швецова І. В.*